

Neodolatelná přitažlivost sloní rezervace

Počátky legendární chráněné přírodní rezervace Addo Elephant National Park nebyly jednoduché. Dnes je však bezpečnou jistotou pro pět set slonů, množství dalších velkých savců, pro ptáky, plazy nebo obojživelníky

TEXT A FOTO: DANIEL JABLONSKI

**OBLAST O ROZLOZE
1 600 KM²**

dnes zabírá Addo Elephant National Park

**POUHÝCH
JEDENÁCT SLONŮ**

zde žilo v roce 1925, dnes je jich 500

**KROMĚ
VELKÝCH SAVCŮ**

zde žije třeba 500 druhů ptactva nebo 50 druhů plazů

◀ Zápolení slonů
afrických je působivou
ukázkou síly

73

↓ Buvolec stepní káma
(*Alcelaphus caama*)

Sloni afričtí (*Loxodonta africana*) jsou symbolem africké divočiny, rozsáhlých savan, ale i pytláctví. Roztroušeně se vyskytují po celé Africe jižně od Sahelu, i když v minulosti se jejich areál rozprostíral na mnohem větším území včetně severu černého kontinentu. Ani na jihu Afriky dnes ovšem největší suchozemské savce nepotkáte zdaleka všude. Zaručenými místy, kde můžete stále obdivovat jejich majestátnost i neukojitelnou chuť k jídlu, jsou chráněné rezervace zvěře. Jedna

z nejznámějších leží na samém jižním okraji afrického kontinentu, asi 50 km severovýchodně od známého přístavu Porth Elizabeth. Chráněné území Addo Elephant National Park se rozkládá na ploše přesahující 1 600 km² a je třetí největší chráněnou přírodní rezervací Jihoafrické republiky.

KDE SE SLONŮM DAŘÍ

Sloni jsou vlastně velmi nenároční tvorové. K životu a rozmnožování

jim stačí tři základní věci – dostatek potravy, vody a stínu. Oproti předchozím generacím ovšem jejich stavby zejména vlivem pytláctví výrazně poklesly. Současné odhady populační hustoty druhu jsou trochu zavádějící a s relativní jistotou můžeme prohlásit jediné to, že v národním parku Addo jsou v bezpečí. Koneckonců jsou zde právě sloni hlavním předmětem ochrany a dnes i zájmu turistů.

Historie parku se začala psát již v roce 1925, kdy byla část lesní rezervace Strathmore a Mentone vymezena pro tehdejší zbytkovou sloní populaci. Teprve o dalších šest let později bylo území o velikosti 5 000 hektarů vyčleněno i oficiálně a vyhlášeno za Národní park Addo

sloni rozpoznávali vozidla s potravou a nedočkavě je napadali

Elephant (Addo Elephant National Park). Tehdy zde údajně žilo jen jedenáct slonů, kteří byli navíc roztroušeni po širokém okolí. První manažer parku S. H. Trollope proto musel použít nejrozumnějších prostředků, aby toto „fotbalové mužstvo“ zahnal přímo do prostoru chráněného území. Tehdejšímu oplocení parku k dokonalosti hodně chybělo. Přes nedosta- tečné zábrany zvířata stále utíkala, což dělalo starost hlavně místním farmářům, kterým sloni ničili úrodu.

Roku 1933 se správa parku rozhodla slony uměle dokrmovat, což však časem přinášelo mnohé další problémy. Sloni totiž po letech cviku předem rozpoznávali vozidla s potravou a nedočkavě je napadali.

Od dokrmování se proto upustilo až do obnovení této praxe v roce 1979. Mezitím se však stavy slonů několika- násobně zvýšily. V roce 1954 jich zde bylo 22, roku 1979 už rovná stovka. Vděčit za to mohou zejména správci parku Grahamu Armstrongovi, který do funkce nastoupil právě roku 1954. Okolo dnes nejnavštěvovanějšího jádra parku nechal vztyčit elektrické ploty a zavedl i další účinná opatření pro posílení populace. V současnosti je proto možné na území parku napo- čítat 500 sloních jedinců.

PARK S „PĚTI HVĚZDIČKAMI“

Přestože historie parku se pomalu blíží desáté dekádě, první návštěvníci sem mohli vstoupit teprve roku 1981. Od té doby je Addo známým pojmem jiho- africké divočiny a v současnosti ročně přivítá více než 120 000 návštěvníků.

I když jsou sloni hlavním láka- dlem parku, reprezentují jen zlomek africké fauny, kterou zde můžete pozorovat. Své „místo na slunci“ mají v Addo velké kočkovité šelmy, nosorožci, několik druhů antilop, zebry, hyeny, ale také až 500 rů- ných druhů ptactva, obojživelníci nebo plazi. Park se rovněž pyšní tím, že v něm návštěvníci mohou spatřit všechna zvířata takzvané „Velké pětky“. Tento termín má původ v terminologii lovců, kteří tak označovali více či méně nebezpečná zvířata pyšníci se zajímavými tro- fejemi. I dnes chce mít řada turistů svou vlastní „trofej“ a zaznamenat si

CO ZNAMENÁ „ADDO“

Název „Addo“ je odvozen od výrazu „Ga dao“ z jazyku etnika Khoisan. Tento termín označuje území s hojností keře *Portulacaria afra* z čeledi šruchovitých (*Portulacaceae*), známého hlavně mezi pěstiteli sukulentů. V angličtině se mu příznačně říká „Elephant Food“, tedy volně přeloženo „sloní žrádlo“.

➤ Umístění Addo Elephant National Park

pozorování známých tvorů aspoň do deníku nebo fotografie. Kromě slonů je průvodci na safari lákají na lvy (*Panthera leo*), nosorožce (nosorožec dvourohý – *Diceros bicornis*, nosoro- žec tuponosý – *Ceratotherium simum*), buvola afrického (*Syncerus caffer*) a hrocha obojživelného (*Hippopota- mus amphibius*), jehož z pětky někdy vytlačuje levhart skvrnitý (*Panthera pardus*).

Hned po slonech se zřejmě nejsnadněji hledají buvoli, kteří se

↓ Pštrosi jsou v Addo běžně k vidění

↑ Snovač kapský
(*Ploceus capensis*)

krajinou potulují ve stádech čítajících až 400 kusů. Na opačném pólu jsou s největší pravděpodobností nosorožci. Nosorožci dvourozí (zvaní také černí) se zde nevyskytují vůbec. Návštěvníci si tak mimo jiné nemožnou ověřit známou pravdu, že tento

druh je značně agresivní a často útočí na domorodce i turisty. Mnohem mírnější nosorožec tuponosý (zvaný též bílý) zde žije v poměrně malé padesátičlenné populaci.

KOMPROMISY V ZEMI HOJNOSTI

Park dnes ovšem není jen pevná půda pod nohama. Zahrnuje totiž i mořskou část v oblasti zvané „Woody Cape“, kde mohou návštěvníci spatřit žraloky bílé (*Carcharodon carcharias*) nebo velryby jižní (*Eubalaena australis*). Dohromady s velkou pětkou tvoří turisticky ještě atraktivnější „Big 7“.

I když je členění zvířat a zejména rozlišování jejich „důležitosti“ velmi ošidné, pestrost zdejších biotů a množství tvorů, kteří je obývají, a jež můžete spatřit během pár dní, se přehlédnout nedá. Správa parku udává, že v Addo je až 5 z 9 různých jihoafrických biotů. Jsou zde savany mopane v okolí rozsáhlého sladkovodního jezera Darlington, úžasné pohoří Zuurberg nebo staré a hustě zarostlé údolí řeky Sundays s biotem Nama Karoo a výskytem hrochů. Skutečně jedinečné jsou svěže zelené pobřežní porosty fynbosu – vegetace malého pásu pobřeží jižní Afriky, kde se může nacházet až 9 000 druhů rostlin, z nichž je až 6 200 endemických – v okolí Woody Cape. Do Addo dokonce patří i jedny z největších písečných dun na jižní polokouli a přímořské

↘ Endemický vruboun
Circellium bakchus
může dosahovat délky
i 10 cm a šířky okolo
6 cm. Po slonech je dru-
hým symbolem parku

biomy ostrovů Bird a St. Croix omývané vodami Indického oceánu. Právě v této pobřežní a mořské části můžete obdivovat například největší kolonii tereje jihoafrického (*Morus capensis*) na světě, která čítá až 120 000 jedinců soustředěných na trefně pojmenovaný ostrov Bird (Ptačí). Velmi početní jsou zde také tučňáci brýloví (*Spheniscus demersus*), pozorovat můžete i lachtany jihoafrické (*Arctocephalus pusillus*) nebo hojné delfíny rodu *Tursiops*. Jenom v samotném Addo by tak bylo možné plnohodnotně strávit dlouhé týdny. Návštěvník s nabitým jihoafrickým programem však musí dělat kompromisy.

ního parku. Během jednoho dne můžete i vlastním vozidlem projezdit vyznačené trasy napříč centrální partií parku. Sami si tak určujete program a místa, která chcete vidět. Kvůli časové tísní jsme při návštěvě Addo zvolili právě tuto variantu a nelitovali jsme. Kromě slonů, ve velkých počtech přítomných hlavně kolem napajedel, jsme zaznamenali například známé antilopy kudu (*Tragelaphus strepsiceros*), antilopy losí (*Taurotragus oryx*) – největší druh antilop, který sem byl reintrodukovan v roce 1957, buvolce stepní (*Alcelaphus caama*), stáda zeber Burchellových (*Equus quagga burchellii*), nebo

ŽIVÝ HEVER A KRUHOCHVOSTI

Až půl metráku těžká želva pardálí (*Stigmochelys pardalis*) má údajně takovou sílu, že dokáže při vzepržení nohou nadzvednout menší osobní automobily. Díky své velikosti tak byly tyto želvy ukládány pod auto, a když chtěly uniknout, vzeprly se krunýřem o podvozek a majitel mohl opravit defekt nebo jiné závady.

Rod *Cordylus*, neboli kruhochvosti, jsou ještěři, kteří si vyvinuli velice zajímavé obranné strategie. Ta nejnámější, jež celý rod proslavila, se však vykytuje především u druhu *Cordylus cataphractus*. Strategie stáčení do klubíčka, resp. prstence, plní stejnou funkci jako u ježků – ještěr si tak chrání jedinou měkkou část těla (bříško) tím, že jinak pevné tělo kryté silnými kostěnými trny stočí (zakousnutím do vlastního ocasu) do podoby prstence. V takové podobě navíc kruhochvosta nedokáží různí predátoři pozřít ani vcelku. Jméno kruhochvost však není odvozeno od této strategie, ale od tvaru zejména ocasních šupin, které jsou seřazeny do pravidelných kroužků.

v Addo je až 5 z 9 různých jihoafrických biomů

OD ŠELEM PO „ZEMNÍ PRASATA“

Vhodnou volbou mezi množstvím lákadel je několik okružních, dobře značených tras vedoucích od hlavního kempu a vstupu v centru národ-

relativně běžná prasata bradavičnatá (*Phacochoerus aethiopicus*). Velkoryse se nám ukázali i tak skrytí obyvatelé Addo jako šakal čabrakový (*Canis mesomelas*) nebo mangusta liščí (*Cynictis penicillata*).

Mapka s popisky, kterou spolu se vstupenkou dostanete u brány parku, však slibuje dalších 19 druhů savců, mezi nimiž jsou například levhart, dva druhy hyen (hyena skvrnitá a hyenka hřivnatá), lvi (zde reintrodukovaní z oblasti Kalahari), vzácní,

inzerce

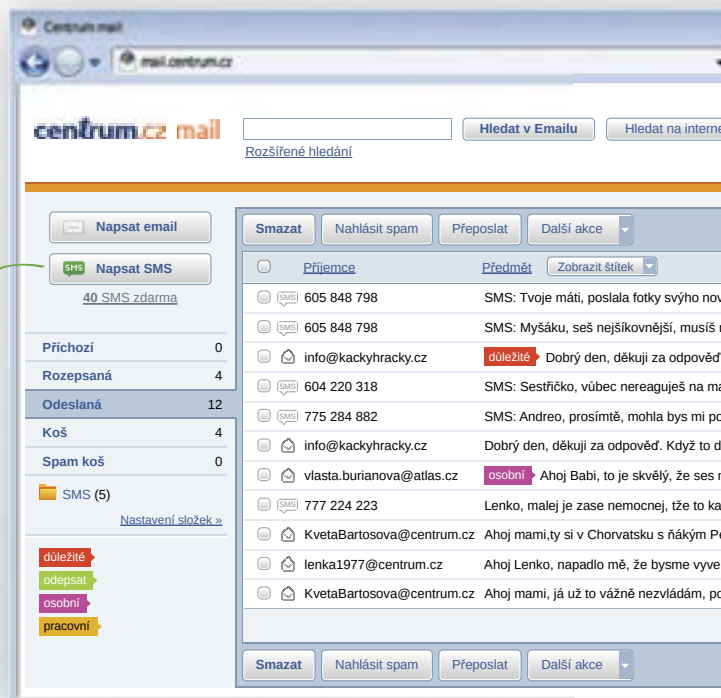
...to si pište.
A zdarma!

SMS zdarma, rychle a do všech sítí přímo z emailu.

Založte si nový účet na Centrum.cz a pište o 106 ...nebo klidně o 107.

Čím víc, tím líp pro Vás. Psát SMSky z emailu je snadné, rychlé a pohodlné. Na začátku máte 15 zpráv do kterékoliv sítě v ČR a 5 dalších získáte s každou přijatou SMS do vašeho mailu.

Sami uvidíte, že Váš nový emailový účet se stane centrem vaší komunikace.

Přihlaste se ještě dnes na **SMS.CENTRUM.CZ**

centrum.cz

Služba SMS zdarma je dostupná pro 2GB schránky. Z důvodu ochrany proti zneužití je pro tyto schránky nutná jednorázová aktivace pomocí SMS za 4 Kč včetně DPH.

velkoryse se nám ukázal i šakal čabrakový nebo mangusta liščí

rysům podobní karakalové, psi ušatí nebo kočkám podobné nočně žijící ženetky. Zajímavými nočními živočichy jsou také hrabáči (*Orycteropus afer*), kterým se v afrikánštině říká „zemní prasata“. Jde o vůbec poslední přežívající druh celého řádu hrabáčů (*Tubulidentata*).

ŽIVOT JE I PŘI ZEMI

Ani diverzita obojživelníků a plazů není na jihu Afriky zrovna malá. V Addo Elephant NP se údajně vyskytuje více než 50 druhů plazů a 19 druhů obojživelníků (např. velké ropuchy *Amietophrynus rangeri*). Mezi plazy nechybí ani tak zajímavé druhy jako kobra kapská (*Naja nivea*) nebo velice vzácná zmije *Bitis albanica* – endemický druh soustředěný svým rozšířením jen na malé území

pobřeží jižní Afriky. Najdeme zde i dva druhy varanů (*Varanus niloticus* a *V. exanthematicus*), několik druhů chameleonů či zajímavé ještěry rodu *Cordylus*, kteří se dokážou v případě ohrožení zakousnout do vlastního ocasu a tím i stočit do klubíčka.

Mezi nejběžnější plazy pak patří zmije útočná (*Bitis arietans*) a želva pardálí (*Stigmochelys pardalis*), která může dosahovat délky až 70 cm a váhy skoro 54 kilogramů. Místní obyvatelé ji díky jejím parametrům kdysi využívali i jako zvedák na opravu defektů u auta. Tak vznikla také její anglická přezdívka „car jack“, tedy „hever“. (Více o ještěrech *Cordylus* a „živém heveru“ viz Živý hever a kruhochvosti.)

A ani ti spíše menší nejsou v parku přehlíženi. Právě naopak. Park tvoří zbytkové jádro populace endemického druhu brouka čeledi

Scarabaeidae a jediného zástupce svého rodu *Circellium bacchus*. Druh, který byl původně v jižní Africe široce rozšířený, je dnes jeden z nejohroženějších a právě Addo poskytuje tomuto taxonu největší současné útočiště. Tento brouk má specifické nároky na obývané území. Především potřebuje trus (zejména slonů), aby se mohl rozmnožovat. Mezi brouky to navíc není žádný trpaslík. Může dosahovat délky i 10 cm a šířky okolo 6 cm, a tak se stal jakýmsi druhým symbolem parku hned po slonovi, na kterém je vlastně závislý. Cedula upozorňující na výskyt tohoto druhu a na opatrnost při projíždění trusem velkých savců jsou umístěny po celém parku. Pokud tedy zatoužíte vidět mnohdy ze vzrušující blízkosti vše od endemických chrobákovitých brouků, přes kobry, lvy a slony až po bílé žraloky a delfíny na nevelkém území, vydejte se do afrického Addo. «

↑ Prasata bradavičnatá někdy vypadají možná až překvapivě důstojně